

Wprowadzenie

W eklezjologii na ogół przyjęło się rozróżnienie między eklezjologią zachodnią i wschodnią, według którego zachodnia, w następstwie reform papieża Grzegorza VII, zapomniała o lokalnej aktualizacji Kościoła, kładąc akcent na jego aktualizację uniwersalną, a więc traktując Kościół jako jedną wielką diecezję pod przewodnictwem papieża, w odróżnieniu od eklezjologii wschodniej, trzymającej się pierwotnej perspektywy, ponieważ kładzie ona nacisk na komunie Kościołów. Do rozpowszechnienia tej idei przyczynił się na progu II Soboru Watykańskiego Yves Congar, podkreślając potrzebę powrotu do eklezjologii patrystycznej. Nauczanie II Soboru Watykańskiego, wprowadzając w sposób bardzo delikatny, w kilku miejscach uwzględniło zagadnienie lokalnego urzeczywistnienia Kościoła. Po soborze wielu teologów podjęło to zagadnienie, nie wahając się nawet przyznawać pewnego pierwszeństwa Kościołowi lokalnemu w stosunku do Kościoła powszechnego. Nie mogąc zgodzić się na takie ujęcie, trzeba jednak powiedzieć, iż nie podlega dyskusji, że ostatni sobór przyczynił się do odzyskania teologii Kościoła lokalnego, a więc tej części eklezjologii, która na pewno została pomniejszona w drugim tysiącleciu. Znakami odzyskania tej teologii są ważne dokumenty papieża Jana Pawła II: list apostolski motu proprio *Apostolos suos* (21 maja 1998 roku) o teologicznej i prawnej naturze konferencji episkopatu oraz adhortacja apostolska *Pastores gregis* (16 października 2003 roku) o biskupie jako słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata. Liczne wątki nauczania papieża Benedykta XVI stanowią rozwinięcie nauczania papieża Jana Pawła II, jeszcze bardziej zachęcając do podjęcia problematyki eklezjologicznej w wielości jej zagadnień i wyzwań, przed którymi dzisiaj ona staje.

Pomijając niektóre kontrowersje, trzeba powiedzieć, że nauczanie II Soboru Watykańskiego stanowi otwarte i pilne zaproszenie do refleksji teologicznej nad relacją zachodzącą między lokalną i uniwersalną realizacją Kościoła. Relacja ta obejmuje wiele poszczególnych zagadnień, takich jak relacja między prymatem i episkopatem (kolegialność), między poszczególnymi biskupami, między Kościołem i Eucharystią; relacja ta obejmuje kwestie katolickości Kościoła, nauczania papieskiego, współpracy w Kościele. Nauczanie o Kościele lokalnym skłania do nowego przemyślenia praktyki synodalnej i synodalności w Kościele oraz nie pozwala zapomnieć o teologii parafii, ruchów kościelnych, życia konsekrowanego i rozmaitych innych przejawów życia Kościoła na poziomie lokalnym.

W niniejszym tomie zostały zebrane opracowania, które nawiązują do problematyki Kościoła lokalnego. Wprawdzie niejednorodnie, ale mają one na względzie wprowadzenie do tej problematyki, zamierzając pobudzić do dyskusji na ten temat, który jeszcze w zbyt ograniczonym stopniu jest obecny w eklezjologii w Polsce.